
XXI CONGRÉS D'HISTÒRIA DE LA CORONA D'ARAGÓ,
«MONARQUIA I REGNES. PROCESSOS D'INTEGRACIÓ
A LA CORONA D'ARAGÓ (SEGLES XIII-XVIII)»¹

Els propassats dies 4, 5, 6, 7 i 8 d'octubre de 2024 va tenir lloc a Sardenya, a les ciutats de Càller, Sàsser i l'Alguer, el XXI Congrés d'Història de la Corona d'Aragó, «Monarquia i Regnes. Processos d'integració a la Corona d'Aragó (segles XIII-XVIII)». Els congressos d'Història de la Corona d'Aragó s'han consolidat com una institució secular i una reunió científica periòdica, d'abast internacional, ineludible per als historiadors de la Corona d'Aragó. Encetats amb el congrés celebrat a Barcelona l'any 1908 en commemoració del setè centenari del naixement del rei Jaume I, l'última conferència, el XX Congrés, es dugué a terme l'any 2017 a les ciutats de Roma i Nàpols. Superades les dificultats organitzatives derivades de la pandèmia de COVID-19, ha estat possible reprendre aquestes jornades acadèmiques, historiogràfiques i culturals, gràcies també a l'oferiment de les universitats de Càller i Sàsser, juntament amb l'Istituto di Storia dell'Europa Mediterranea del Consiglio Nazionale delle Ricerche (CNR-ISEM), d'organitzar el XXI Congrés a Sardenya, on havia tingut lloc, el maig del 1990, el XIV Congrés.

Les sessions del XXI Congrés van començar amb la inauguració oficial a l'Aula Magna del Rectorat de la Universitat de Càller, seguida de la benvinguda institucional del rector i de les autoritats sardes, així com dels parlaments del president de la Comissió Permanent, el professor Guido d'Agostino (Universitat de Nàpols Federico II), i de la professora Olivetta Schena, en nom de la Universitat de Càller, en els quals es van recordar els professors Salvador Claramunt i Alberto Boscolo. Per motius de salut, el professor Francesco Cesare Casula (Universitat de Càller) no va poder pronunciar el seu discurs inaugural, un extracte del qual va ser llegit. Tot seguit, va principiar la sessió primera dels treballs, dedicada als processos d'integració politicoinstitucional dels regnes de la Corona, presidida pel professor Tomàs de Montagut (Universitat Pompeu Fabra), amb una ponència del professor Michel Hébert (Universitat del Quebec) sobre la representació política en les monarquies compostes baixmedievales. Per raons de salut, el professor Antonello Mattone (Universitat de Sàsser) no va poder fer la seva ponència, de la qual va llegir-se'n un sumari. En les tres sessions paral·leles de la tarda van presentar-se les comunicacions individuals. De la primera sessió, presidida per la professora Remedios Ferrero (Universitat de València), destaquem les comunicacions dels professors Tomàs de Montagut i Pere Ripoll (Universitat Pompeu Fabra) sobre la indivisibilitat i indissolubilitat dels regnes en la constitució política de la Corona d'Aragó, a partir del denominat privilegi de Jau-

1. Càller-Sàsser-Alguer, 4-8 d'octubre de 2024.

me II del 1319 i del *Llibre de vuit senyals*, respectivament. En la segona sessió paral·lela van intervenir, entre d'altres, la professora Pinuccia Franca Simbula (Universitat de Sàsser), amb una comunicació sobre el parlamentarisme sard baixmedieval, i el doctor Giovanni Serreli (CNR-ISEM), amb una intervenció centrada en les relacions informatives i els estudis sobre Sardenya amb fins administratius i militars durant el regnat de Felip I (II de Castella). La tercera sessió paral·lela es va focalitzar en diversos aspectes relatius a les *universitates* sardes, a més de fer un estudi comparatiu sard i català respecte a les dinàmiques parlamentàries del braç eclesiàstic, a càrrec del doctor Giovanni Sini (CNR-ISEM).

El dissabte 5 es va desenrotllar la segona sessió, dedicada a la comunicació entre els regnes, les comunitats i la cort. Va presentar la seva ponència el professor Lluís Guia Marín (Universitat de València – CNR-ISEM), qui va exposar el llarg vincle de Sardenya amb la Corona d'Aragó en l'edat moderna. En acabat, es va reunir l'Assemblea de la Comissió Permanent, en la qual van presentar-se les candidatures dels nous membres de la Comissió. Seguidament, el professor Flocel Sabaté (Universitat de Lleida) i el doctor Luciano Gallinari (CNR-ISEM) van presentar el projecte «Hiscoar», en nom propi i del professor Antoni Furió, de la Universitat de València. De la primera sessió paral·lela de la tarda, centrada en les ambaixades i els agents del rei i dels regnes, ressaltem les comunicacions del doctor Miquel Fuertes (Universitat de València), sobre el veguer de Càller, i del professor Josep Juan Vidal (Universitat de les Illes Balears), referent als agents del rei entre Sardenya i Mallorca en l'edat moderna. La segona i la tercera sessions de comunicacions se centraren en la cort, les elits i l'administració de la justícia. Fem un esment especial de la comunicació del professor Josep Serrano Daura (Universitat Internacional de Catalunya), relativa al judici de prohoms a Sardenya.

A la tercera sessió, sobre pràctiques d'escriptura i organització de la memòria documentària, es va consagrar el diumenge 6. Les tres ponències inicials anaren a càrrec del doctor Alberto Torra (director de l'Arxiu de la Corona d'Aragó i secretari de la Comissió Permanent), del professor Francesco Senatore (Universitat de Nàpols Federico II) i del professor Lorenzo Tanzini (Universitat de Càller). Cal destacar la ponència del doctor Alberto Torra, qui va dissertar sobre els documents i arxius regis a la Corona d'Aragó. Tot seguit, el professor Lluís Guia Marín, la doctora Roser Salicrú (CSIC-IMF), el doctor Enrico Trogu (director de l'Arxiu d'Estat de Càller) i el doctor Miquel Fuertes van presentar els quatre volums de l'obra *Per i settecento anni del Regno di Sardegna*, publicada per fascicles el 2023 a la revista *RiMe: Rivista dell'Istituto di Storia dell'Europa Mediterranea* (CNR-ISEM). Quant a les sessions paral·leles de la tarda, cal singularitzar les comunicacions del doctor Ricard Urgell (director de l'Arxiu del Regne de Mallorca), entorn de la Universitat de la ciutat i el regne de Mallorca a través de la formació de llur documentació baixmedieval; del professor Daniel Piñol (Universitat de Barcelona), tocant a l'escriptura i la memòria en l'àmbit rural català a partir del llibre d'acords municipals de Castelló de Farfanya,

del segle XVI; i del professor Josep Capdeferro (Universitat Pompeu Fabra), qui va discórrer sobre les sentències de contencions (*sententiae contentionum*) del canceller de Catalunya —situat, com a oficial regi i alhora dignitat eclesiàstica, en la intersecció entre l'aparell reial i l'estament eclesiàstic— com a tercer àrbitre en conflictes entre les jurisdiccions seculares i les eclesiàstiques a la Catalunya moderna.

El dilluns 7 al matí els congressistes van desplaçar-se a Sàsser, on foren rebuts per les autoritats sassereses i el rector de la Universitat. A continuació, la professora Pinuccia Franca Simbula va exposar la semblança acadèmica del professor Marco Tangheroni. La quarta sessió va destinar-se als processos d'integració econòmica i social, i va començar amb les ponències del professor David Igual (Universitat de Castella-La Manxa) i de la professora Eleni Sakellariou (Universitat de Creta). Les sessions paral·leles de la tarda, presidides per les professores Pinuccia Franca Simbula i Eleni Sakellariou i la doctora Anna Maria Oliva (CNR-ISEM), van traslladar-se a l'Alguer, on va prosseguir el Congrés fins a la seva finalització. D'entre les diverses intervencions, en què van tractar-se qüestions referents a la història econòmica i social, destaquem la del doctor Carlos Crespo (Universitat de Lleida), relativa a l'encaix del sistema monetari valencià en els circuits dineraris de la Corona d'Aragó a la baixa edat mitjana; la de la doctoranda Laura Peris (Universitat de Càller), respecte de les diputacions del General, incloent-hi la sarda, en el marc de la política fiscal d'Alfons el Magnànim; així com la de la professora Maria Barceló (Universitat de les Illes Balears), sobre alguns aspectes de la relació entre Mallorca i Sardenya en els darrers temps medievals, amb una atenció especial a les relacions personals i als productes sards a Mallorca.

La cinquena sessió, del dimarts 8, va versar sobre les vies d'expressió de la cultura, amb ponències de la professora Lola Badia (Universitat de Barcelona) i la doctora Roser Salicrú. A continuació va reunir-se l'Assemblea de la Comissió Permanent, en la qual foren escollits els nous membres d'aquest òrgan. Per Catalunya, sortiren elegits, per unanimitat, els professors Flocel Sabaté i Josep Capdeferro. En les sessions paral·leles de la tarda van examinar-se temàtiques artístiques, literàries i de pensament, inclòs el jurídic (qui escriu aquesta ressenya va exposar la incardinació de la motivació de les sentències en el pensament jurídic català baixmedieval i modern). Els treballs del Congrés van finalitzar amb una cerimònia de clausura, seguida d'un agradable àpat social.

En conclusió, els treballs congressuals aporten un coneixement científic nou i valuos sobre els processos d'integració politicoinstitucional, comunicativa, documental, economicosocial i cultural a la Corona d'Aragó, el qual està previst que quedi reflectit en les actes del Congrés. Cal felicitar el Comitè Científic i la secretaria organitzativa pels laudables resultats acadèmics, historiogràfics i culturals del XXI Congrés.

David Irazábal Martínez
Universitat Pompeu Fabra